

Motion till riksdagen 2006/07:Sf24

av Tomas Eneroth m.fl. (s)
med anledning av prop. 2006/07:117

Vissa sjukförsäkrings- och pensionsfrågor, m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget om läkarintyg från första dagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma år 2009 med en uppföljning och konsekvensanalys av införandet av läkarintyg från första dagen.
3. Riksdagen avslår förslaget om att avveckla socialförsäkringsnämnderna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en översyn av hur de förtroendevaldas medverkan inom socialförsäkringarna kan utvecklas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en uppföljning och konsekvensanalys med anledning av socialförsäkringsnämndernas nedläggning.

Inledning

Den borgerliga regeringen föreslår att alla arbetsgivare ska kunna kräva läkarintyg av den anställda från och med första dagen av sjukfallet. Vissa arbetsgivare har redan i dag en sådan möjlighet som regleras i kollektivavtal. Dessutom kan arbetsgivaren i vissa fall redan med dagens regler via Försäkringskassan begära intyg från första dagen. Enligt regeringens förslag kommer alla arbetsgivare att kunna begära läkarintyg som gäller förhållanden under perioden före den sjunde kalenderdagen efter sjukanmälningsdagen, vilken annars är den dag från vilken arbetstagaren vanligtvis skall styrka sin nedsatta arbetsförmåga. Om en arbetstagar utan godtagbart skäl underlåter att lämna intyg enligt arbetsgivarens begäran föreslår regeringen att arbetsgivaren inte ska

Fel! Okänt namn på

vara skyldig att utge sjuklön för den återstående delen av sjuklöneperioden.

Läkarintyg från första dagen – inte bra för sjukvården

För det första så leder förslaget om sjukintyg från första dagen till en försämrad situation på vårdcentralerna, som redan i dag har en tung arbetsbörda. Om ytterligare en arbetsuppgift läggs på vårdcentralernas läkare leder detta oundvikligen till sämre tillgänglighet. Sjukvården skulle tvingas prioritera fel, och de svårt sjuka skulle komma i kläm. I stället för att ta emot patienter som verkligen behöver träffa en läkare kommer läkarens tid att delvis upptas av att skriva sjukintyg åt patienter som i övrigt egentligen inte behöver träffa en läkare. Det här är ett helt nytt uppdrag som kommer att drabba kronikerna och andra som får stå tillbaka för att sjukvården ska tvingas skapa utrymme för den här typen av besök. Att vårdcentralerna har en pressad arbetssituation i dag är ett faktum. Även om det bara skulle bli en mindre total ökning av arbetsbördan genom fler sjukintygspatienter så blir resultatet ökade totala väntetider. Förslaget om sjukintyg från första dagen försämrar helt enkelt sjukvårdens kvalitet och är en felanvändning av tillgängliga läkarresurser.

Allvarligt är också att regeringens förslag uppenbarligen inte konsekvensbedöms och att regeringens samordning av olika beslut är så bristfällig. Resultatet av de nya sjukintygsreglerna leder till att läkartid låses upp i onödan och går därmed stick i stäv med den förra och nuvarande regeringens äldre satsning där ett av inslagen är att vårdcentralsläkare ska stimuleras att göra fler hembesök hos äldre. Att läkare gör fler hembesök hos äldre är angeläget, men möjligheterna att förverkliga detta försvåras nu genom sjukintygsförslaget. Vårdcentralerna kan knappast hålla uppe tillgängligheten för sina vanliga patienter samtidigt som de börjar skriva sjukintyg åt nya patientgrupper och samtidigt som de ökar antalet hembesök hos äldre.

Arbetstagarens ställning försvagas

För det andra blir förslaget än märkligare mot bakgrund av att första dagen är en karensdag som inte berättigar till någon ersättning. Förutom löneavdraget kan den som är sjuk få en ytterligare kostnad genom patientavgift i samband med läkarbesöket för att få sjukintyget. Det här är en viktig invändning som även framförs i remissvar från LO. Vi delar också de andra farhågor som bland annat framförs av LO och TCO. Arbetstagarnas rättsosäkerhet ökar och det riskerar att leda till onödiga konflikter på arbetsplatserna. Man konstaterar också att av de analyser som gjorts av de senaste årens ohälsoutveckling ligger problemen framför allt och snarare i de långa sjukskrivningarna än i de korta. Om förslaget genomförs kommer det bara att skapa onödig byråkrati,

och motverka att sjukvårdsresurserna används där de gör störst nytta för att få ned sjuk- och ohälsotalen.

För det tredje väcker förslaget flera frågor som förblir olösta i propositionen. Vad händer om en arbetstagare har att uppvisa ett läkarintyg från första sjukdagen för arbetsgivaren, men inte kunnat införskaffa det på grund av otillgänglighet i vården? Är det acceptabelt att arbetsgivaren i den situationen kan vägra betala ut sjuklön? Svaret borde självklart vara nej. Men regeringen ger inget tydligt besked i frågan. Vidare motiveras läkarintyg från första dagen med att underlätta för arbetsgivaren att ta sitt arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar. Men om det skälet vägde tungt borde regeringen sett till att förslaget innehöll en möjlighet för arbetsgivaren att få kännedom om orsaken till sjukfrånvaron redan i läkarintyget. Ett annat skäl som regeringen lyft fram är att minska riskerna för utanförskap. Men känner den magsjuka kvinnan som kanske till råga på allt också har insjuknade barn hemma, mindre utanförskap för att hon tvingas bege sig till en läkare första sjukdagen? Nej – snarare ökar riskerna för smittspridning och tvärtom regeringens intention kommer utanförskapet i stället att öka.

Det finns naturligtvis inget som säger att en utökad möjlighet för arbetsgivarna att begära sjukintyg från första dagen innebär att alla använder den. Däremot finns en uppenbar risk att fler arbetsgivare slentrianmässigt kräver läkarintyg från första dagen. Att jaga upp människor med influensa, magsjuka eller snuva ur sjuksängen för att bege sig till vårdcentralen när man behöver vila för att tillfriskna är oklokt. I stället för att lägga resurser på läkarintyg från första dagen, vilket redan i dag finns möjligheter för arbetsgivaren att begära via antingen Försäkringskassan eller kollektivavtal, bör insatser göras för att minska de långa sjukskrivningarna. Mot bakgrund av ovanstående avvisar vi socialdemokrater förslaget. Om förslaget ändå genomförs bör regeringen återkomma till riksdagen med en uppföljning och konsekvensanalys av införandet av läkarintyg från första dagen.

Svensk socialförsäkring har vilat på stark demokratisk grund

Svensk socialförsäkringshistoria går tillbaka ända till 1700-talets skrän, gillen och självhjälpsföreningar. De var inte bara medborgarförankrade utan i mångt och mycket en folkrörelse. Under 1800-talet utvecklades ett tusental frivilliga, små sjuk- och begravningskassor, och det var först 1955 som Sverige fick en allmän sjukförsäkring. Förtroendemannainflytandet i socialförsäkringen har alltid spelat en viktig roll. Praktiska erfarenheter från arbetslivet och den lokala kännedomen har varit ett viktigt komplement till tjänstemännens profession och försäkringens regelverk. Totalt finns i dag drygt 1 300 förtroendevalda inom Försäkringskassan. Den avskaffar nu den borgerliga regeringen successivt.

Socialförsäkringsnämnderna inrättades 1987 och ersatte då de tidigare pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna. Socialförsäkringsnäm-

Fel! Okänt namn på

den har till viktig uppgift att bedöma, väga samman och fatta beslut i ärenden efter föredragning av underlag och förslag till beslut av tjänsteman från Försäkringskassan. Vi anser att nämnden utgör en viktig länk mellan allmänheten och Försäkringskassan. Den har också till uppgift att framföra synpunkter på både Försäkringskassan och socialförsäkringen till Försäkringskassans ledning.

Medborgarnas insyn försvinner

Regeringen har redan avvecklat försäkringsdelegationerna. Nu går man alltså vidare och avskaffar även socialförsäkringsnämnderna, innebärande att medborgarnas insyn och inflytande i viktig välfärdsadministration helt försvinner. Beslut i ärenden som tidigare har avgjorts i socialförsäkringsnämnd skall i stället fattas av en tjänsteman. En betydande försämring av beslutsfunktionen – eftersom beslut övergår från att fattas av en nämnd med flera personer till en person. På det sättet går förutsättningarna om intet för en bred och kritisk granskning av underlag och förslag.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte ser det demokratiska och legitimitetsskapande värdet av att ha en socialförsäkring som möjliggör insyn och medborgarförankring. Än mer märkligt är att regeringen driver igenom ett avskaffande av försäkringsdelegationer och socialförsäkringsnämnder i ett skede där Försäkringskassans verksamhet redan fått stor negativ uppmärksamhet på grund av stora besparingar och en sämre tillgänglighet för medborgarna och de försäkrade. Försäkringskassan som arbetsplats har redan tillräckligt med prövningar framför sig. Det är inte bara verksamhetens duglighet som ifrågasätts. Även våra allmänna trygghetsförsäkringar står i begrepp att omprövas av den borgerliga regeringen. Genom sänkta ersättningsnivåer och sänkt tak i sjukförsäkringen har regeringen redan sett till så att legitimiteten för en generell välfärd för alla har minskat. Nu äventyras legitimiteten ytterligare.

Flera remissinstanser med förankring i människors vardag avvisar förslaget om nedläggning av socialförsäkringsnämnderna: bland annat LO, TCO, Handikappades riksförbund, Handikappförbundens samordningsorganisation, Nämndemännens riksförbund. Det är anmärkningsvärt att inte regeringen tar deras invändningar på större allvar.

De skäl som regeringen anför till att avskaffa socialförsäkringsnämnderna är svaga och rymmer dessutom motsägelser. Exempelvis är ett av regeringens främsta argument att de förtroendevalda fattar beslut på svaga grunder. Men om de förtroendevalda fattar beslut på svaga grunder, blir ju inte grunderna bättre om enbart en tjänsteman beslutar. Det är ju tjänstemannen som även i fortsättningen tar fram beslutsunderlaget. Tvärtom kan rätts säkerheten i högre grad säkerställas om det finns en funktion med socialförsäkringsnämnder, än att enbart tjänstemän avgör ärenden. Att stärka rätts säkerheten var just en viktig anledning till riksdagens beslut att inrätta socialförsäkringsnämnderna. De fattar beslut med betydelse för den enskildes trygghet och försörjning –

men också för samhällsekonomin. Besluten inrymmer ofta betydande inslag av skälighetsbedömning. Som förtroendevalda kan de också förankra socialförsäkringen i olika medborgargrupper, fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer, kommuner och landsting. Vi socialdemokrater värnar medborgarnas insyn och ett fortsatt förtroendemannainflytande i socialförsäkringsadministrationen. Vi avvisar därför regeringens förslag om att avveckla socialförsäkringsnämnderna. Om förslaget ändå genomförs bör regeringen återkomma till riksdagen med en uppföljning och konsekvensanalys med anledning av socialförsäkringsnämndernas nedläggning.

Avveckla inte förtroendemannarollen – utveckla den i stället

Att det är av stort värde att det finns ett förtroendemannainflytande i socialförsäkringen har det rått bred enighet om mellan riksdagens partier. De förtroendevaldas medverkan är alldeles för viktig för att avvecklas i ett enda klubbslag i riksdagen. Att avskaffa socialförsäkringsnämnderna och inte ersätta det med något annat är fel väg att gå. Nu är det i stället tid för att utveckla förtroendemannainflytandet. Socialförsäkringarna har stora utmaningar framför sig de kommande åren. Då behövs garantier för demokratisk förankring och medborgarnas insyn. En levande socialförsäkring måste utvecklas och förändras. Det gör andra delar av Försäkringskassans verksamhet. Då ska också förtroendemannarollen följa med tiden och utvecklas för att möta nya behov och utmaningar som socialförsäkringen har i dag. Det kan handla om utformningen av en ny modern förtroendemannaorganisation, om förstärkta och riktade utbildningar till de förtroendevalda, en översyn av i vilka ärendeslag förtroendevaldas medverkan som bäst behövs och om en översyn av i vilka frågor tjänstemännen enbart behöver rådgöra med de förtroendevalda.

I dag när vi dessutom ser allt större behov av ökad samordning mellan myndigheters verksamheter finns också anledning att se över hur förtroendemannaorganisationen och de förtroendevalda ska möta den utvecklingen. Förslag bör därför övervägas om hur de förtroendevaldas medverkan kan utvecklas inom viktig välfärdsadministration såsom socialförsäkringarna. Vi menar därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en översyn om hur de förtroendevaldas medverkan kan utvecklas.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 19 juni 2007

Tomas Eneroth (s)

Siw Wittgren-Ahl (s)

Ronny Olander (s)

Helena Frisk (s)

Magdalena Streiffert (s)

Kurt Kvarnström (s)

Göte Wahlström (s)

Jasenko Omanovic (s)